

УДК 793.3+ 378.096

Цитування:

Коритна А. І. Школа бальної хореографії КНУКіМ у сучасному науковому дискурсі. *Культура і сучасність : альманах*. 2022. № 1. С. 94–98.

Коритна Аліна Ігорівна,
аспірантка Київського національного
університету культури і мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3049-9001>
alina4342@icloud.com

Korytna A. (2022). School of Ball Choreography by KNUKiM in Modern Scientific Discourse. *Kultura i suchasnist : almanakh*, 1, 94–98 [in Ukrainian].

ШКОЛА БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ КНУКІМ У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Мета – виявити основні підходи до осмислення діяльності школи бальної хореографії Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) у сучасних наукових дослідженнях. **Методологія дослідження.** Застосовано методи аналізу й синтезу; історичний – для розгляду наукових публікацій в хронологічній послідовності; метод теоретичного узагальнення – для формулювання висновків та ін. **Наукова новизна** полягає у виявленні ступеня дослідженості феномена «школи бальної хореографії КНУКіМ» й основних підходів до осмислення його діяльності. **Висновки.** Аналіз наукового дискурсу щодо школи бальної хореографії КНУКіМ довів важливість не лише вузькофахової хореографічної оптики, а правомірність застосування культурологічних підходів, зважаючи на масштабність феномену названої школи. Фактично лише Т. Павлюк та А. Підлипська розглядають власне «школу бальної хореографії КНУКіМ», а не окремі аспекти її діяльності, не називаючи феномен «школою». Більшість авторів, вдаючись до демонстрації вагомості наукового та методичного доробку викладачів бального танцю КНУКіМ, а також випускників кафедри бальної хореографії, доводять правомірність застосування поняття «наукова та педагогічна школа». Попри численні згадки про кафедру бальної хореографії КНУКіМ та її представників, слід констатувати, що дослідники не надали належної уваги передумовам та характеристичі процесів становлення мистецько-педагогічної школи бальної хореографії КНУКіМ, з'ясуванню основних напрямів роботи кафедри бальної хореографії КНУКіМ як мистецько-педагогічної школи та її ролі у культурно-мистецькому житті України, виявленню персонального внеску представників школи, розробленню періодизації діяльності школи та ін. Актуальність проведення цього дослідження є незаперечною, а його результати можна буде використати у подальших теоретичних розробках, присвячених діяльності мистецьких, педагогічних, наукових шкіл у процесах культуротворення і хореографічного мистецтва в Україні.

Ключові слова: кафедра бальної хореографії КНУКіМ, українська культура, мистецька школа, науковий дискурс.

Korytna Alina, graduate student of the Kyiv National University of Culture and Arts
School of Ball Choreography by KNUKiM in Modern Scientific Discourse

The purpose of the article is to identify the main approaches to understanding the activities of the school of ballroom choreography of the Kyiv National University of Culture and Arts (KNUKiM) in modern research. **Research methodology.** Methods of analysis and synthesis are applied; historical for consideration of scientific publications in chronological order; method of theoretical generalization for formulating conclusions, etc. **Scientific novelty.** The scientific novelty is to identify the degree of research of the phenomenon of "school of ballroom choreography KNUKiM" and the main approaches to understanding its activities. **Conclusions.** The analysis of the scientific discourse on the school of ballroom choreography of KNUKiM proved the importance not only of narrow choreographic optics but also the legitimacy of the application of culturological approaches, given the scale of the phenomenon of this school. In fact, only T. Pavliuk and A. Pidlypska consider the "school of ballroom choreography of KNUKiM", and not some aspects of its activities, without calling the phenomenon "school". Most of the authors, resorting to demonstrating the importance of scientific and methodological achievements of ballroom dance teachers KNUKiM, as well as graduates of the Department of Ballroom Choreography, prove the legitimacy of the definition of "scientific and pedagogical school". Despite numerous mentions of the Department of Ballroom Choreography KNUKiM and its representatives, it should be noted that researchers have not paid due attention to the preconditions and characteristics of the formation of art and pedagogical school of ballroom choreography KNUKiM, clarifying the main directions of the Department of Ballroom Choreography its role in the cultural and artistic life of Ukraine, the identification of the personal contribution of school representatives, the development of periodization of school activities, etc. The relevance of such a study is undeniable, and its results can be used in further theoretical developments on the activities of art, pedagogical, scientific schools in the process of cultural creation, choreographic art in Ukraine, etc.

Key words: Department of Ballroom Choreography KNUKiM, Ukrainian culture, art school, scientific discourse.

Актуальність теми дослідження. Діяльність наукових, педагогічних, мистецьких шкіл як формальних та/або неформальних об'єднань відіграє важливу роль в культурі України. Серед мистецько-педагогічних та наукових шкіл у сфері танцювального мистецтва помітне місце посідає школа бальної хореографії Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ), дослідження діяльності якої сприятиме вирішенню проблеми комплексного осягнення місця й ролі таких феноменів у культурному просторі України, сприятиме відтворенню цілісної панорами культурних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Масштабність культуротворчої діяльності мистецько-педагогічної школи бальної хореографії КНУКіМ зумовлює науковий інтерес до неї фахівців, серед яких О. Касьянова [6], Т. Павлюк [10; 11], А. Підлипська [12] та ін. Попри усвідомлення важливості кафедри більшістю дослідників сфери хореографічної освіти, у багатьох працях вона або окремі аспекти її діяльності лише згадуються (наприклад, О. Бігус [2], Т. Благова [3; 4], Н. Терешенко [13]), чи не згадуються взагалі, хоча заявлена проблематика публікацій це передбачає (наприклад, стаття Н. Горбатової та С. Єфанової [5] та ін.). Серед достовірних джерел слід назвати публікацію Д. Базели [1] та матеріали офіційного сайту КНУКіМ щодо освітньо-професійної програми «Бальна хореографія» факультету хореографічного мистецтва [9]. Можна констатувати, що комплексного дослідження, присвяченого мистецько-педагогічній школі бальної хореографії КНУКіМ у культурі України, зокрема, її місця у науковому дискурсі, досі проведено не було.

Мета статті – виявити основні підходи до осмислення діяльності школи бальної хореографії КНУКіМ у сучасних наукових дослідженнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. До проблеми визначення поняття «школа» (наукова, художня, педагогічна та ін.) зверталися науковці різних сфер, серед них і провідні фахівці з бібліотекознавства та культурології В. Шейко, М. Каністратенко та Н. Кушнарєнко, які осмислили та деталізували поняття «наукова школа» [14; 15]. Екстраполюючи результати їх дослідження в художньо-педагогічну площину, можемо визначити поняття «школи» як неформального та/або формального творчого об'єднання декількох поколінь митців, науковців, педагогів, «характерними ознаками яких є наявність лідера – засновника напряму

(програми), його учнів-послідовників, прибічників сталих традицій, сформованих у колективі, згуртованість навколо успішного розв'язання соціально- і професійнозначущої проблеми, ефективність функціонування школи», свідченням чому є «якість та кількість» проєктів і навчально-тренувальної діяльності, підготовлених фахівців, які беруть активну участь у сучасному культуротворенні [14, 42].

До таких феноменів можна віднести мистецько-педагогічну школу бальної хореографії КНУКіМ. Її становлення розпочалося з моменту введення до навчальних планів кафедри хореографії, що відкрилася в Київському державному інституті культури 1970 року, дисциплін з бального танцю. Мова йде не лише про історико-побутовий танець, що входив до академічної системи хореографічної підготовки упродовж багатьох десятиліть, і тривалий час в СРСР позиціонувався як дозволена форма бального танцю, а й про опанування танців європейської та латиноамериканської програм бальних танців. Водночас, до закладу здійснювався набір на навчання студентів, що спеціалізувалися на цьому різновиді хореографії, а згодом, у 1994 році була відкрита кафедра бальної хореографії.

Одним із етапів комплексного осмислення діяльності школи бальної хореографії КНУКіМ є розгляд сучасного наукового дискурсу. Досліджуючи генезис вітчизняної бальної хореографії в контексті загальноосвітніх процесів, О. Касьянова пов'язує перспективи розвитку бального танцювання саме з відкриттям кафедри після соціокультурних трансформацій 1991 року [6].

Виявляючи етапи професіоналізації бальної хореографії в історико-культурній динаміці, Т. Благова у науковій статті вдається до широких ретроспекцій, однак, не надає достатньої уваги становленню освіти як складника процесу професіоналізації сфери бального танцювання в Україні [3].

У дисертації «Розвиток хореографічної освіти в Україні ХХ – початок ХХІ століття» Т. Благова, розглядаючи історичний поступ бального танцю в Європі, не торкається його інституціоналізованих осередків, до яких відносять кафедри у закладах вищої освіти. Але слід зауважити, що дослідниця констатує провідну роль у підготовці фахівців хореографічного мистецтва Київського державного інституту культури (зараз – КНУКіМ): «...орієнтиром підготовки хореографічних кадрів в Україні в останню чверть ХХ ст. стає Київський державний інститут культури» [4, 406]. Попри те, що

кафедру бальної хореографії у названому закладі освіти було створено у 1994 році, окремо мова про неї на сторінках дисертації не ведеться. Хоча серед фахівців, діяльність яких «на різних етапах функціонування кафедри... органічно поєднувалася з науково-дослідною роботою, спрямованою на розробку теорії та практики навчання в галузі професійної хореографії», а також чия «плідна праця відкрила можливості для формування вітчизняної хореографічної педагогіки», названо О. Касьянову, яка стала першим завідувачем кафедри бальної хореографії у Київському державному інституті культури [4, 407].

Мистецтвознавець А. Підлипська застосовує географічний принцип, розглядаючи формування шкіл бального танцю на території України у другій половині ХХ ст. Авторка виокремлює декілька регіональних шкіл – київську, харківську, донецьку, севастопольську, але залишає поза увагою ряд інших регіональних осередків, що зарекомендували себе в Україні як потужні школи бального танцю (наприклад, львівська, запорізька, одеська та ін.). Стаття А. Підлипської важлива у методологічному аспекті, адже тут обстоюється правомірність застосування терміну «мистецько-педагогічна школа» по відношенню до спортивних та художніх навчальних осередків бального танцю. Причому береться до уваги не лише період незалежності України (від 1991 р.), а й демонструється генеза та певні етапи набуття досвіду роботи таких шкіл за радянських часів [12].

У праці А. Підлипської вказано, що однією з ключових ознак такої школи є системне поєднання у її роботі художньо-виконавської та науково-дослідницької діяльності, «коли лідер і члени мистецької школи демонструють свої результати не лише у вигляді творчих виступів, участі у фестивалях, конкурсах (про що свідчать численні Гран-прі, дипломи переможців, лауреатів), проведенні майстер-класів, семінарів тощо, а й у вигляді наукових розробок (дисертацій, монографій, підручників, наукових статей) як творця-лідера, так і його учнів» [12, 346]. Такою школою А. Підлипська вважає кафедру бальної хореографії КНУКіМ, засновану за ініціативи Олени Василівни Касьянової, яка очолювала кафедру упродовж десяти років. О. Касьянова першою в СРСР захистила дисертацію з проблем бального танцю «Шляхи розвитку радянської бальної хореографії (історичний аналіз періоду 1917 – 1941 рр.)» [8]. Запропонованою О. Касьяновою класифікацією бального танцю [7], а також

іншими науковими результатами досліджень авторки упродовж багатьох років послуговуються у навчальному процесі студенти та фахівці спеціальності 024 «Хореографія» закладів вищої освіти. Важливим аргументом щодо правомірності віднесення названої кафедри до мистецько-педагогічної школи, на думку А. Підлипської, є те, що «викладачі кафедри бальної хореографії КНУКіМ (О. Просьолков, О. Вакуленко, Д. Базела, Д. Бевз, С. Єфанова, О. Касьянов, А. Крись, Т. Павлюк) активно розробляли різноаспектні проблеми теорії та практики бальної хореографії» [12, 346]. Ця теза не втратила актуальності й сьогодні, що доводить наш аналіз праць діючих викладачів дисциплін з бальної хореографії кафедри хореографічного мистецтва КНУКіМ.

Серед помітних досліджень останніх років, присвячених певним аспектам освіти у сфері бального танцювання, не можна оминати кандидатську дисертацію Н. Терешенко «Естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії», де авторка, хоча і не згадує діяльність кафедри бальної хореографії КДК (згодом – КНУКіМ), проте широко цитує праці О. Касьянової та звертається до ряду наукових публікацій інших представників мистецько-педагогічної школи названої кафедри (Д. Базела, М. Богданова, Є. Нестеренко, Т. Павлюк та ін.) [13].

Вагомим етапним моментом як в історії мистецько-педагогічної та наукової школи бальної хореографії, так і в процесах осмислення діяльності кафедри в контексті бально-хореографічних процесів світового рівня, на наш погляд, став захист кандидатом мистецтвознавства, доцентом кафедри хореографічного мистецтва КНУКіМ Т. Павлюк у 2021 році першої в Україні докторської дисертації з проблем бального танцю «Бальна хореографія ХХ – початку ХХІ ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку» [10].

У четвертому розділі дисертації проаналізовано українську систему підготовки фахівців з бальних танців, зокрема, висвітлено шляхи формування та специфічні техніко-естетичні характеристики регіональних вітчизняних танцювальних шкіл, проаналізовано систему підготовки фахівців бальної хореографії в українських закладах вищої освіти

На сторінках дисертації надано увагу творчому шляху Олега та Олени Касьянових, які починали виконавську кар'єру в м. Донецьку. Від 1974 року вони працювали у Києві й прислужились розбудові школи бальної хореографії КНУКіМ [10, 395].

Розглядаючи бальний танець як складник хореографічної освіти у педагогічних, класичних та гуманітарних, фізкультурно-спортивних, мистецьких закладах вищої освіти України, Т. Павлюк зупиняється на деяких аспектах підготовки фахівців бальної хореографії у КНУКіМ. Зокрема, підтримує думку А. Підлипської, що на кафедрі бальної хореографії була сформована наукова школа: «...на базі кафедри було створено справжню мистецтвознавчу школу, головним об'єктом дослідження якої стала бальна хореографія як феномен культури. Засновником наукової школи справедливо можна вважати Олену Василівну Касьянову, яка першою у Радянському союзі захистила наукову дисертацію по феноменології бального танцю. Інші викладачі кафедри бальної хореографії (М. Бевз, Д. Базела, О. Вакуленко, Н. Горбатова, С. Єфанова, О. Касьянова, С. Коломієць, М. Кеба, А. Крись, Т. Павлюк, О. Просьолков та ін.) також зробили значущий внесок у наукове дослідження теорії та практики бальних танців» [10, 418].

Авторка визнає існування наукової школи, але не говорить про мистецько-педагогічну, хоча наводить підтвердження наявності ознак такої школи, зокрема, розглядає освітню стратегію, розроблену на кафедрі від моменту заснування, що передбачала підготовку фахівців комплексної хореографічної кваліфікації; називає навчальні дисципліни, які цьому сприяли, а також наголошує на постійному оновленні навчальних планів підготовки студентів, введенні затребуваних дисциплін, що формують актуальні компетентності; у загальних рисах характеризує мистецькі та освітні досягнення випускників кафедри.

Наведений дискурс не претендує на вичерпність, а лише демонструє різну оптику щодо школи бальної хореографії КНУКіМ в українських наукових дослідженнях останніх років.

Висновки. Аналіз наукового дискурсу щодо школи бальної хореографії КНУКіМ довів важливість не лише вузькофахової хореографічної оптики, а й правомірність застосування культурологічних підходів, зважаючи на масштабність феномену названої школи. Фактично, лише Т. Павлюк та А. Підлипська розглядають власне «школу бальної хореографії КНУКіМ», а не окремі аспекти її діяльності, не називаючи феномен «школою». Більшість авторів, вдаючись до демонстрації вагомості наукового та методичного доробку викладачів бального танцю КНУКіМ, а також випускників кафедри бальної хореографії, доводять правомірність застосування визначення «наукова та

педагогічна школа». Попри численні згадки про кафедру бальної хореографії КНУКіМ та її представників, слід констатувати, що дослідники не надали належної уваги передумовам та характеристичності процесів становлення мистецько-педагогічної школи бальної хореографії КНУКіМ, з'ясуванню основних напрямів роботи кафедри бальної хореографії КНУКіМ як мистецько-педагогічної школи та її ролі у культурно-мистецькому житті України, виявленню персонального внеску представників школи, розробленню періодизації діяльності школи. Актуальність проведення такого дослідження є незаперечною, а його результати можна буде використати у подальших теоретичних розробках, присвячених діяльності мистецьких, педагогічних, наукових шкіл в процесах культуротворення, хореографічному мистецтву в Україні.

Література

1. Базела Д. Д. Перша в Україні та СНД кафедра бальної хореографії у вищій школі. *Київський національний університет культури і мистецтв у 2014 році: знаменні дати, славні ювілеї* : календар. Київ : КНУКіМ, 2014. С. 22–27.
2. Бігус О. Спадкоємність поколінь на факультеті хореографічного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. [упор. А. М. Підлипська, ред. Т. В. Кунц], м. Київ, 25 квітня 2020 р. Київ : КНУКіМ, 2020. С. 7–12.
3. Благова Т. Етапи професіоналізації бальної хореографії в історико-культурній динаміці. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. Вип. 1–2(13–14). С. 3–13.
4. Благова Т. Розвиток хореографічної освіти в Україні ХХ – початок ХХІ століття : дис... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Полтава, 2021.
5. Горбатова Н. О., Єфанова С. О. Бальний танець в системі освіти: минуле і сучасність. *Мистецтвознавчі записки*. 2021. Вип. 39. С. 64–69.
6. Касьянова О. В. Генезис вітчизняної бальної хореографії в контексті загальноосвітніх процесів. *Театральне і хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів* : матеріали всеукраїнської наукової конференції, Київ, 22–23 квітня 2004 року. Київ, 2004. С. 4–9.
7. Касьянова О. В. Класифікація сучасної бальної хореографії. URL : http://www.rusnauka.com/NTSB_2006/MusicaAndLif e/2_kas_janov%20o.je..doc.htm (дата звернення: 15.01.2022).
8. Касьянова О. В. Розширений професійний життєпис (Curriculum vitae) Касьянкової Олени Василівни. 2015. URL : <https://knute.edu.ua/file/>

MjA=/15c735425ac781a1abdc9166727bab52.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

9. Наша історія. ОПП «Бальна хореографія» факультету хореографічного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв. URL : <http://dance.knukim.edu.ua/ballroom-specialisation-history/> (дата звернення: 15.01.2022).

10. Павлюк Т. С. Бальна хореографія ХХ – початку ХХІ ст.: генезис, соціокультурний контекст, тенденції розвитку : дис... доктора мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ : ІМФЕ імені М. Т. Рильського, 2021. 560 с.

11. Павлюк Т. С. Мистецтво бальної хореографії в системі української вищої освіти. *Науковий огляд*. 2020. № 5(68). URL : <https://oaji.net/articles/2020/797-1599488231.pdf> (дата звернення: 15.01.2022)

12. Підлипська А. М. Регіональні школи бального танцю в Україні. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2013. Вип. 30. С. 344–350.

13. Терешенко Н. В. Естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Херсон, 2019. 271 с.

14. Шейко В. М., Каністратенко М. М., Кушнарченко Н. М. Ідентифікація наукових шкіл культурологічно-мистецького та бібліотечно-інформаційного профілю: постановка проблеми. *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 8. С. 41–43.

15. Шейко В. М., Каністратенко М. М., Кушнарченко Н. М. Ідентифікація наукових шкіл культурологічно-мистецького та бібліотечно-інформаційного профілю: постановка проблеми (закінчення). *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 9. С. 43–47.

References

1. Bazela, D. D. (2014). The first in Ukraine and the CIS department of ballroom choreography in high school. *Kyiv National University of Culture and Arts in 2014: significant dates, glorious anniversaries*. Kyiv: KNUKiM, 22–27 [in Ukrainian].

2. Bihus, O. (2020). Succession of generations at the Faculty of Choreographic Art of Kyiv National University of Culture and Arts. Traditions and innovations in choreographic culture (to the 50th anniversary of the Department of Choreography of Kyiv National University of Culture and Arts): Proceedings of the International. scientific-practical conf., (pp. 7–12). Kyiv: KNUKiM [in Ukrainian].

3. Blahova, T. (2019). Stages of professionalization of ballroom choreography in historical and cultural dynamics. *Current issues of art education and upbringing*, 1–2(13–14), 3–13 [in Ukrainian].

4. Blahova, T. (2021). Development of choreographic education in Ukraine in the XX –

beginning of the XXI century. Doctor's thesis. Poltava [in Ukrainian].

5. Horbatova, N. O., & Yefanova S. O. (2021). Ballroom dancing in the education system: past and present. *Notes on art criticism*, 39, 64–69 [in Ukrainian].

6. Kasianova, O. V. (2004). The genesis of domestic ballroom choreography in the context of global processes. *Theatrical and choreographic art of Ukraine in the context of world socio-cultural processes: Proceedings of the All-Ukrainian scientific conference*. Kyiv [in Ukrainian].

7. Kasianova, O. V. (2006). Classification of modern ballroom choreography. Retrieved from http://www.rusnauka.com/NTSB_2006/MusicaAndLife/2_kas_janov%20o.je..doc.htm (Accessed: 15.01.2022) [in Ukrainian].

8. Kasianova, O. V. (2015). Extended professional biography (Curriculum vitae) of Kasianova Olena Vasylivna. Retrieved from <https://knute.edu.ua/file/MjA=/15c735425ac781a1abdc9166727bab52.pdf> (Accessed: 15.01.2022) [in Ukrainian].

9. Our history. OPP "Ball Choreography" of the Faculty of Choreographic Arts of Kyiv National University of Culture and Arts. Retrieved from <http://dance.knukim.edu.ua/ballroom-specialisation-history/> (Accessed: 15.01.2022) [in Ukrainian].

10. Pavliuk, T. S. (2021). Ballroom choreography of the XX – beginning of the XXI century: genesis, sociocultural context, development trends. Doctor's thesis. Kyiv: M.T. Rylsky IMFE [in Ukrainian].

11. Pavliu, T. S. (2020). The art of ballroom choreography in the system of Ukrainian higher education. *Scientific review*, 5(68). Retrieved from <https://oaji.net/articles/2020/797-1599488231.pdf> (Accessed: 15.01.2022) [in Ukrainian].

12. Pidlypska, A. M. (2013). Regional ballroom dance schools in Ukraine. *Current issues of history, theory and practice of art culture*, 30, 344–350 [in Ukrainian].

13. Tereshenko, N. V. (2019). Aesthetic education of high school students by means of ballroom choreography. Candidate's thesis. Kherson [in Ukrainian].

14. Sheiko, V. M., Kanistratenko, M. M., & Kushnarenko, N. M. (2011). Identification of scientific schools of cultural-artistic and library-information profile: problem statement. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 8, 41–43 [in Ukrainian].

15. Sheiko, V. M., Kanistratenko, M. M., & Kushnarenko, N. M. (2011). Identification of scientific schools of cultural-artistic and library-information profile: problem statement (end). *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 9, 43–47 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.01.2022
Отримано після доопрацювання 15.02.2022
Прийнято до друку 22.02.2022